

Avoimien alueiden kunnossapidon laadunvalvonta

Case Tampere, KPS luentopäivä 28.3.2023

Kirsi Mäntysaari-Ukkola, viherasiantuntija, Tampereen kaupunki

Riikka Söyrinki, projektipäällikkö, WSP Finland Oy

Viherpalveluohjelma

1/3

- VPO Avoimet viheralueet (ABC-luokat):
https://www.tampere.fi/sites/default/files/2022-06/vpo_avoimet_viheralueet_maisemapeltojen_ja_niittyjen_yllapito_2015_-_2025.pdf
- Työkäyttöön RAMS-versio vuonna 2020
- Täydennysosa (RAMS):
https://www.tampere.fi/sites/default/files/2022-06/avoimet_viheralueet_rams_saavutettava2021_a4_pieni.pdf
- Taustalla maastokäynnit 2010 - 2014
- Yhteensä noin 170 avointa viheraluetta
- Päivitystyö suunnitteilla vuosille 2023-2024



Viherpalveluohjelma 2/3

- Avoimia alueita yhteensä reilut 200 ha:
 - Määriin sisältyy katuviheralueita
 - Arvoniityt (A1) 18,4 ha
 - Käyttöniityt (A2) 21,5 ha
 - Maisemaniityt (A3) 113,4 ha
 - Avoimet alueet (A4) 42,6 ha
 - Maisemapellot (A5) 10,4 ha
 - Vuokratut avoimet alueet 6 ha
- VPO sisältää mm.:
 - Kehittämisen tavoitteet kunnossapitoluokittain
 - Kunnossapidon ohjelmoinnin
 - Kohdekortit
- Arvoniittyjen hoitosuunnitelmat



3.9 PROVASTINPUISTO LÄNSI – PROVASTINPUISTO ITÄ

Hoitoluokka	B5
Tunnus	2184-007, 2185-012
Pinta-ala	277 m ² , 301 m ²
Kaava, kaavamerkintä	Vireillä oleva kaava nro 8257; VL-4, sl-10 ja sk-2

Luonto- ja maisema-arvot, viherverkko
Avoin ja puollavon paahderinne. Alue on arvokasta hyönteisaluetta. Osa maiseman- ja luonnonhoitoaluetta (viheraluetyyppi II).

Erityisarvot
Sijaituu luonnonsuojeluohjelman kohteelle (Pöpalan paahderinteet).

Virikistyskäyttö
Maankäytön muutos

Nykytila
Provastinkadun eteläpuoleisessa jyrkässä rinteessä sijaitsevat kolme ketolaikua. Länsiosan kaksi pienialaista ketta ovat erittäin karuja, maapinta on osittain paljas ja kivinen. Kasvillisuutena alueella on mm. hentoa heinää, huopakeltano, mäkiterväko, stankänsämiö, ahopuikkuuuri, hiirevima, päivänkakkara ja ahomaniikka. Puustona yksittäisiä mäntyjä ja pihlajia. Iäkkään kettolaue on jonkin verran rehevämpi. Kasvillisuutena mm. huopakeltano, päivänkakkara, ahomaniikka, voikukka, pujo, pietaryrtti, maikohorsma ja punaloisio. Lapiini ja valkokiuhunköynnös ovat levinneet alueelle. Puustona vanhat omenapuut ja pihlaja, lisäksi jonkin verran pensaita ja nuoria vaatheran ja pihlajan alkia.

Hoidon tavoite
Säilyttää uhanalainen luontotyyppi ja sitä kautta harvinainen hyönteislajisto. Vieraslajien torjunta.

Ylläpito
Määritellään erillisessä hoitosuunnitelmassa.

Muuta huomioitavaa
Hoitosuunnitelman yhteydessä rajaus laajennetaan luonnonsuojeluohjelman mukaiseksi.

Kuivatuksen nykytilanne
Erittäin jyrkkä rinne

Kuivatuksen toimenpidesuosituksukset

KESKUSTA



UUNNITELMA
20-2025

PROVASTINPUISTON, PORRASPUISTON JA PORRAS-
PUUSTIKON ARVONIITYTYJEN HOITOSUUNNITELMA

Tampereen kaupunki, Kaupunkiympäristön palvelualue

Viherpalveluohjelma 3/3

6.11 KIRKKOSUO 2

- VPO/ kohdekortit sisällytetty kilpailutuksiin
- Kohdekortin sisältö:
 - Alueen arvot ja lähtötilanne
 - Kunnossapidon tavoitteet
 - Toimenpiteet ja aikataulu
 - Huomiot – esim. vieraslajiohjeistukset
 - Kuivatukseen ja raivauksiin liittyvät toimenpidetarpeet
- Toimenpiteiden koostetaulukko VPO:n liitteenä – ”pikatyökalu”



Hoitoluokka	B1, B3 ja B4
Tunnus	1991-002
Pinta-ala	6 536 m ² , 9 880 m ² , 4 176 m ²
Kaava, kaavamerkintä	Nro 7441; VP ja VL, vk-2

Luonto- ja maisema-arvot, viherverkko	Avoin maisematila. Osa aluepuistoa (viheraluetyyppi 5), myös maiseman- ja luonnonhoitoaluetta (9).
Erityisarvot	Paikallinen ekologinen yhteys.
Virkistyskäyttö	Alue rajautuu golfkenttään.
Maankäytön muutos	Täydennysrakentamisen suunnittelun Ehyt-kohde
Nykytila	Sotilaankadun ja Kirkonmäenkadun kulmauksessa sijaitseva pelto- ja niittyalue. Maasto viettää melko jyrkästi pohjoiseen. Alueen eteläosa on avointa peltoa, jossa yksittäisiä puusaarekkeita. Alueen keskiosassa on jyrkkä rinne, jossa kasvaa melko runsaasti puustoa ja pensaikkoo. Muu alue on pitkälti kosteapohjaista ja rehevää. Pohjakaasvillisuutena pohjoisosan niityllä mm. vuohenputki, maitohorsma, nokkonen, pelto-ohdake, mesiangervo ja seittitakiainen. Niityllä kasvaa yksittäisiä puita, ja niityn länsipääty on kasvanut umpeen. Alueen koilliskulmassa Kirkonmäenkadun varressa on pieni, kosteapohjainen niitty.
Hoidon tavoite	Avoimuuden säilyttäminen ja lisääminen.
Ylläpito	B1: Maisemakasvien viljely erillisen suunnitelman mukaan. B3: Avoimen alueen niittomurskaus 1 kerta kesässä. Avataan vanha kulkuyhteys peltolohkojen välistä niitylle. B4: Säilytetään avoin näkymä Messukylän kirkon suuntaan, raivaus 3 vuoden välein.
Muuta huomioitavaa	Runsaasti lehtokotiloita.
Kuivatuksen nykytilanne	Viettävä, aaltoileva ojaton peltoalue. Sotilaankadun ja Kirkonmäenkadun reuna on ojaton. Jos alueella esiintyy märkyyttä, voisivat niskaojat olla tarpeen.
Kuivatuksen toimenpidesuosituks	

Arviointi, maisemapellot

- Kohdekohtaiset viljelysuunnitelmat, viljelykierto viisi vuotta
 - Tilaajana kunnossapito (Tampereen Infra Oy)
- Maisemapeltojen arviointi kahdesti kasvukaudessa
 - Konsulttityönä, tilaajana Tampereen kaupunki (IOH)
 - Kasvustokäynnit heinä- ja elokuussa
 - Konsulttivetoisesti, kunnossapitäjä, urakoitsija (ja tilaaja) osallistuvat
 - Kasvuston tarkkailu ja toimienpidetarpeet
 - Kirjallinen yhteenveto



Arviointi, A1 – A3 (A4)

- Maastotarkastukset ja numeerinen arviointi vuodesta 2012 alkaen
 - Konsulttityönä, tilaajana Tampereen kaupunki (IOH)
 - Dokumentoidut maastokäynnit heinä-, syys- ja lokakuussa
 - Kohteita kaikilta urakka-alueilta
 - Kirjallinen yhteenveto kierroksen jälkeen kunnossapitäjälle/alueurakoitsijoille tiedoksi
 - Numeerinen arviointi kohteittain kauden päätteeksi
 - Konsultin puheenvuoro ja yhteenveto viherkunnossapidon laatupäivässä
 - Kahden viimeisen vuoden aikana tilaaja ja kunnossapitäjä mukana arviointikierroksilla
 - Avoin keskustelu toimenpidetarpeista, yhteinen oppimiskokemus!
- Kunnossapitosopimuksessa laatutasovaatimus (3,9)





Riikka Söyrinki, WSP Kestävä maisema

Avoimien viheralueiden kunnossapito

Avoimuuden säilyttäminen

- Niittomurskaus
- Valikoiva niitto
- Niitto ja niittojätteen keruu
- Laidunnus
- Raivaus, puuston käsittely
- Maisemapeltojen viljely

Asukasyhteistyö ja viestintä

- Yleinen viestintä
- Asukkaiden osallistaminen
- Talkootoiminta



Kalusteet ja rakenteet

- Penkit, roskikset
- Kyltit
- Opasteet, opastaulut
- Laidunrakenteet
- Pitkospuut, portaat

Kehittymisen ja laadun seuranta

- Säännölliset laatukierrokset
- Muutosten havainnointi ja niihin reagointi tarpeen mukaan



VIHERPALVELUOHJELMA

Avoimet viheralueet
Maisemapeltojen ja niittyjen ylläpito
2015–2025

Tampereen kaupunki
Kaupunkiympäristön kehittäminen



VIHERPALVELUOHJELMA täydennysosa

Avoimet viheralueet
Maisemapeltojen ja niittyjen ylläpito
2015–2025

Tampereen kaupunki
Kaupunkiympäristön palvelualue

Tampereen avoimet viheralueet, viherpalvelu- ohjelma 2015-2025

Tavoitteet

- Avoimien viheralueiden nykytilan ja kehittämistarpeiden määrittäminen
- Niittyjen ja peltojen säilyttäminen avoimina suunnitelmallisen hoidon myötä (alueiden yhteispinta-ala noin 186 ha)
- Niittyjen ja peltojen hoitotason ja arvostuksen nostaminen
- Asukkaiden luontokokemusten ja virkistysmahdollisuuksien lisääminen

Täydennysosa 2021, uudet kohdekortit ja päivitys RAMS-luokitukseen

Konsulttina ProAgria Etelä-Suomi

HOITOSUUNNITELMA 2019-2023



2.19 SELLUNIITTY, SELLUPIISTO 1

Kunnossapitoluokka	A3
Tunnus	22_24482-013, 22_24482-001
Pinta-ala	3646 m ² , 5319 m ²
Kaava, kaavamerkintä	Nro 8771; EV, nro 8771; VL-7

LIELAHTI

Luonto- ja maisema-arvot, viherverkko	Avoim maisematila. Arvoas kohde luonto- ja maisema-arvoiltaan. Näkyvyys tiemaisemassa.
Erityisarvot	
Virkistyskäyttö	Kevyen liikenteen väylä.
Maankäytön muutos	
Nykytila	Lielahdenkadun ja Pohtolankadun risteysen eteläpuolella sijaitseva avoin niitty. Kadun varressa kasvaa lehtipuustoa ja pensaikkoa, joka sulkee näkyvää niitylle. Niityllä kasvaa joitakin yksittäisiä puuntaimia sekä haapasakkoa pohjoisosassa. Niityllä sekä tuoreen että rehevän paikan lajistoa kuten harakankello, kannusuoho, kultapitsku, ojakellukka, paimenmätära, poimulehti, päivänkakkara ja sarmakuisma sekä kotiraputki, leskenlehti, nokkonen, pelto-ohdake, pujo, voikukka ja vadelmä.
Haitalliset vieraslajit	
Kunnossapidon tavoite	Avoimuuden säilyttäminen ja palauttaminen. Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.
Kunnossapito	Niitto ja niittöjätteen keruu elokuussa. Reunojen kunnossapitorauha, näkyvän avaaminen Lielahdenkadulta.
Muuta huomioitavaa	Alue voi hoidon myötä kehittyä arvoniityksi.



KOHMANPUISTON LAIDUNALUEEN HOITOSUUNNITELMA

Tampereen kaupunki, Kaupunkiympäristön palvelualue

Laatutason määrittely

Viherpalveluohjelman kohdekortit 146 + 25 kpl

- Nykytila, kunnossapidon tavoite ja toimenpiteet sekä kuivatuksen ja raivauksen toimenpidesuosituksukset
- Täydennysosassa mukana haitalliset vieraslajit

Kohdekohtaiset suunnitelmat

- Arvoniittyjen ja uusniityn hoitosuunnitelmat 9 kpl
- Laidunalueiden hoitosuunnitelmat 2 kpl
- Maisemapeltojen viljelysuunnitelmat

HOIDON LAADUN ARVIOINTI (avoimet viheralueet B1, B2 ja B3)

Kohde ja hoitoluokka:

Arvioija ja arvioinnin päivämäärä:

Numeroarviot asteikolla 5 ...1 siten, että 5 = erinomainen, 1 = heikko

Maisemapellot ja niityt	OK	Puutteita
Alue on hoidossa		
Alueen yleisilme		
Kasvuston peittävyys (B1)		
Rikkakasvien torjunta (B1)		
Vijelysuunnitelman noudattaminen (B1)		
Vieraslajien torjunta		
Niittotyön laatu		
Niittöjätteen poisto		
Viimeistely		
Laidunpaine		
Laidunrakenteet		
Laidunnussuunnitelman noudattaminen		
Yleisarvosana:		

Puu- ja pensasryhmät	OK	Puutteita
Alueen yleisilme		
Raivaustyön laatu		
Vieraslajien torjunta		
Yleisarvosana:		

Peruskunnostustarve	Kyllä	Ei	Lisähuomiot
Raivaus			
Kuivatus/ojan kaivu			
Rummut			

Arvioitava rakenneosa	Lisähuomiot

Pientareet	OK	Puutteita
Alue on hoidossa		
Vieraslajien torjunta		
Käytävät		
Pintojen kunto ja tasaisuus		
Rikkakasvien poisto		
Kalusteet ja rakenteet		
Penkit		
Roska-astioiden kunto ja siisteys		
Opastaulut		
Muut kalusteet ja rakenteet		
Puhtaanapito		
Roska-astioiden tyhjennys		
Irtoroskien kerääminen		
Yleisarvosana:		
Töhryt (ei vaikuta yleisarvosanaan)		

Kaikkien rakenneosien keskiarvo: Kyllä EiOnko kohde hoitoluokan mukainen?

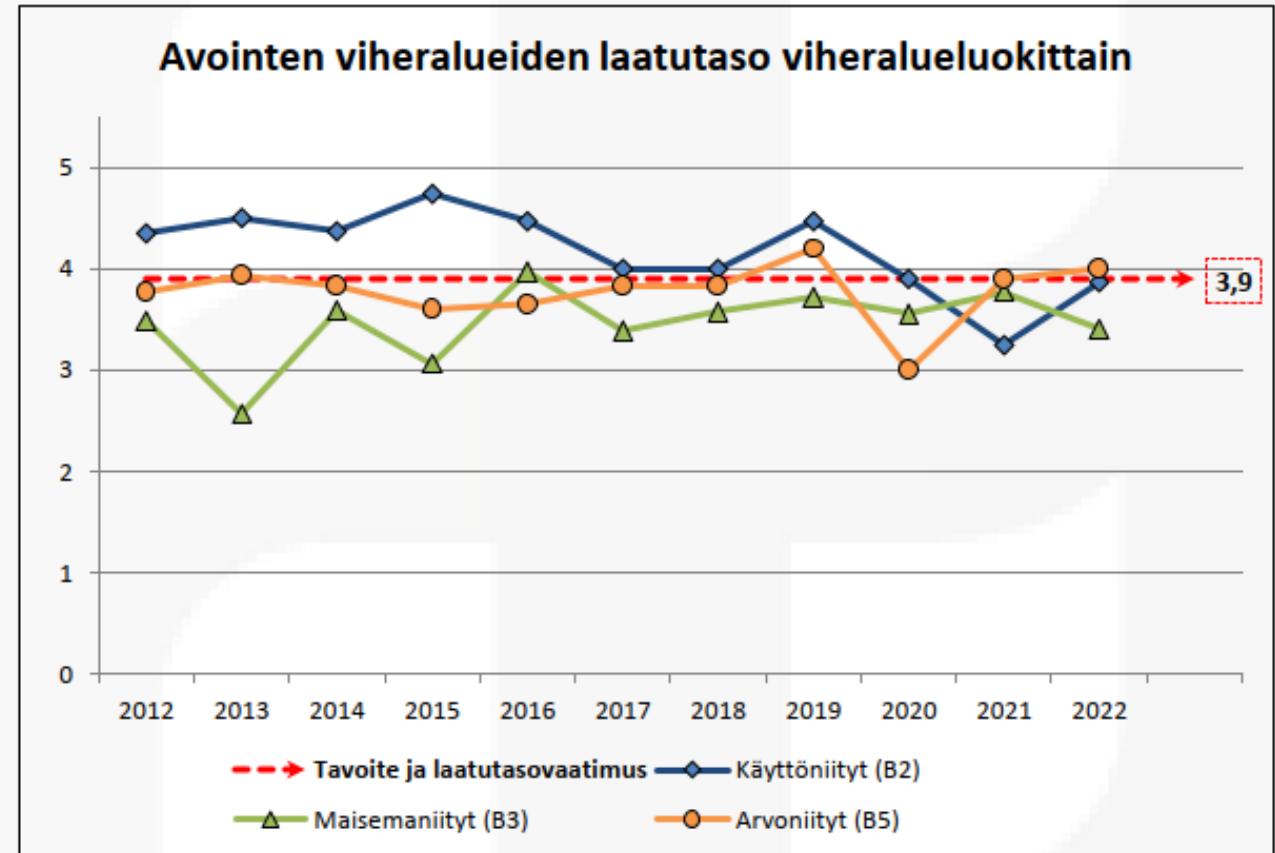
Hoidon laadun arviointi

- Vuonna 2010 rakennettujen viheralueiden hoidon laadun arvioinnissa otettiin käyttöön Viherympäristöliiton kehittämä lomake. Sen pohjalta muokattiin arviointilomake B-hoitoluokille vuonna 2012.
- Lomaketta kehitettiin ensimmäisen vuoden kokemusten pohjalta siten, että varsinainen avoin alue sai riittävän suuren painoarvon suhteessa reuna-alueisiin, kulkuväyliin ja rakenteisiin.
- Toinen päivitys lomakkeeseen tehtiin vuonna 2021, lisäyksenä viherpalveluohjelman päivitystyön mukaiset niittypolut.
- Hoidon valvontakäyntejä on tehty vuosittain keskimäärin 20 merkittävään kohteeseen vuosina 2012–2022, pääpaino maisemaniityissä ja arvoniityissä, mukana myös käyttöniittyjä ja avoimia alueita.
- Maisemapeltojen arviointi on tehty erillisarviointina pohjautuen yhteisiin arviointikäynteihin, joissa urakoitsija on mukana.

Viheralueiden hoidon laatutaso, avoimet viheralueet

- Kuluneen vuoden arviointikohteita oli 19 kpl. Arvioiduista kohteista:
 - 3 kpl hoitoluokassa B2, käyttöniitty
 - 14 kpl hoitoluokassa B3, maisemaniitty
 - 1 kpl hoitoluokassa B5, arvoniitty
 - 1 kpl hoitoluokassa B4, avoimet alueet (ei mukana laatutason mittaristossa)
- Toteutunut laatutaso **3,7**.
 - Laatutaso kohosi reilun +0,1 yksikköä edellisestä vuodesta.
 - Vuosien '12-'21 laatutaso keskim. 3,8.
- Tavoite- ja laatutasovaatimuksesta jäätin -0,2 yksikköä.

Vuosi	Hoidon laatutaso
2012	3,9
2013	3,6
2014	4,0
2015	3,9
2016	4,2
2017	3,7
2018	3,8
2019	4,1
2020	3,7
2021	3,5
2022	3,7
'12-'21 KA	3,8





Yhteenveto 2013-2022

- Arvioinnissa samat kriteerit 2013-2022.
- Suurimmassa osassa kohteita hoidon laatu oli riittävä koko tarkastelujaksolla.
- Vuonna 2013 hoitamattomia kohteita oli 7 kpl, ja 2015 enää 3 kpl. Sen jälkeen yksittäisiä hoitamattomia kohteita joinakin vuosina.
- Osassa hoitamattomista kohteista oli selkeä peruskunnostustarve, joka oli hoitoa rajoittava tekijä.
- Joissakin kohteissa työmaakäyttöä, maakaapelointia tai asukkaiden luvatonta käyttöä.
- Haasteena kunnossapidon mukauttaminen muuttuviin olosuhteisiin, esimerkiksi sääolojen ja vieraslajien osalta.



kuvat: Kirsi Mäntysaari-Ukkola

Haasteita

- Peruskunnostustarpeet raivauksen ja kuivatuksen osalta
- Vieraslajit; valikoiva niitto sekä niittojen ajoitus. Espanjansiruetanan torjunta
- Puutarhakarkulaiset, erityisesti siirtolapuutarhojen läheisyydessä
- Niittypolkujen hoito, viimeistely
- Eläimistön huomiointi niittotekniikassa; keskeltä reunoille
- Yksittäisissä kohteissa liian intensiivinen hoito
- Hoitosuunnitelmien pitäminen ajan tasalla



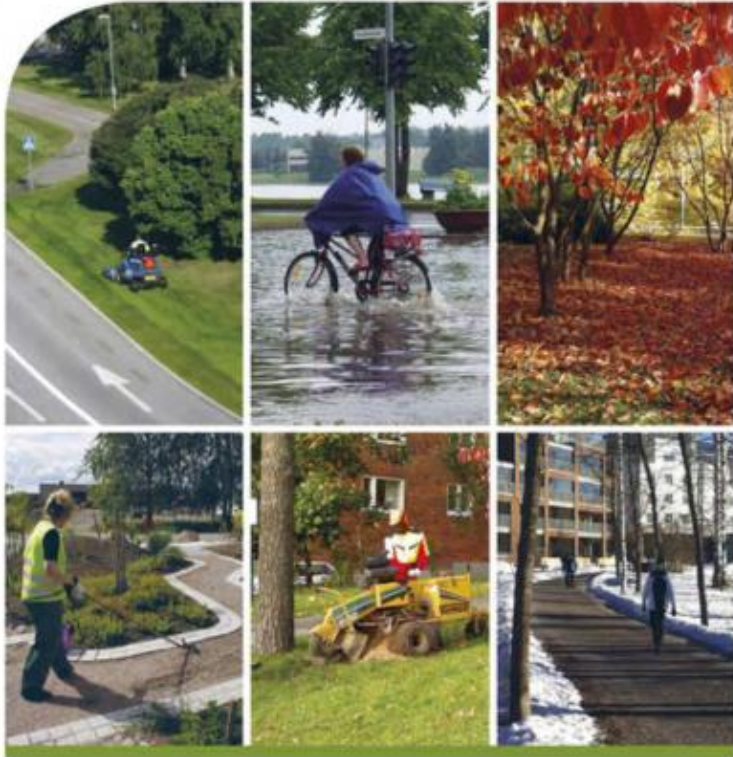
Onnistumisia

- Avoimien alueiden laadun arviointia tehty tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti, pohjana viherpalveluohjelma
- Avoimet alueet mukana laatupäivässä
- Tiedottaminen asukkaille, mm. opastaulut
- Hoitamattomien kohteiden määrä on selkeästi vähentynyt
- Arvoniittyjen ja laidunalueiden hoito onnistunut
- Niittojätteen keruu toiminut hyvin muutamissa kohteissa, valikoivaa niittoa tehty joissakin kohteissa
- Uusniityt ja erilaiset niittykokeilut



Mitä hyötyä laatukierroksista?

- Kun kunnossapitoa valvotaan, laatu nousee. Haasteina ovat yleensä sekä niittyjen hoitamattomuus että liian intensiivinen hoito.
- Saadaan kokonaiskuva kunnossapidon laadusta, niittyjen kehittymisestä ja mahdollisista kunnostustarpeista.
- Niityt ovat muutosherkkiä alueita. Muutostarpeeseen reagointi säilyttää luontoarvoja ja säästää kustannuksia esimerkiksi vieraslajien torjunnan tai raivaustarpeen havaitsemisen kautta.
- Seuranta on erityisen tärkeää arvonniityillä, laidunalueilla, uusniityillä ja peruskunnostuskohteissa.



Teittäjä Hanna Tajakka

Viheralueiden kunnossapidon yleinen työselostus VKT 2021

Viherympäristöilön julkaisu nro 70



Niityt ja maisemapellot

Kunnossapidon yleiset työohjeet

Viherympäristöilön julkaisu nro 68



Työkaluja kunnossapidon kehittämiseen

- Kokonaisuus haltuun; nykytilan, tavoitetilan ja kunnossapidon toimien määrittely. Tässä osana kunnossapidon laadun arvioinnin palikka.
- Räätelöi oman kunnan näköinen kokonaisuus
- Hyödynnä VYL:n kunnossapidon yleistä työselostusta ja työohjeita. Ne antavat aiempaa enemmän vaihtoehtoja ja vapautta kunnossapidon toteutukseen, mutta toisaalta vaativat myös enemmän harkintaa.
- Yhteisiin tavoitteisiin ja seurantaan sitoutuminen. Yhteiset laatukierrokset.
- Rakentava palaute ja keskustelu esimerkiksi yhteisessä laatupäivässä.

Avoimien viheralueiden kunnossapito



Niittomurskaus, niitto ja niittojätteen keruu



Laidunnus



Raivaus, puuston käsittely



Vieraslaajien torjunta



Maisemapeltojen viljely



Asukasyhteistyö ja viestintä



Kalusteet ja rakenteet



Reitit, polut ja opasteet



Puhtaanapito



Kunnossapidon laadun arviointi

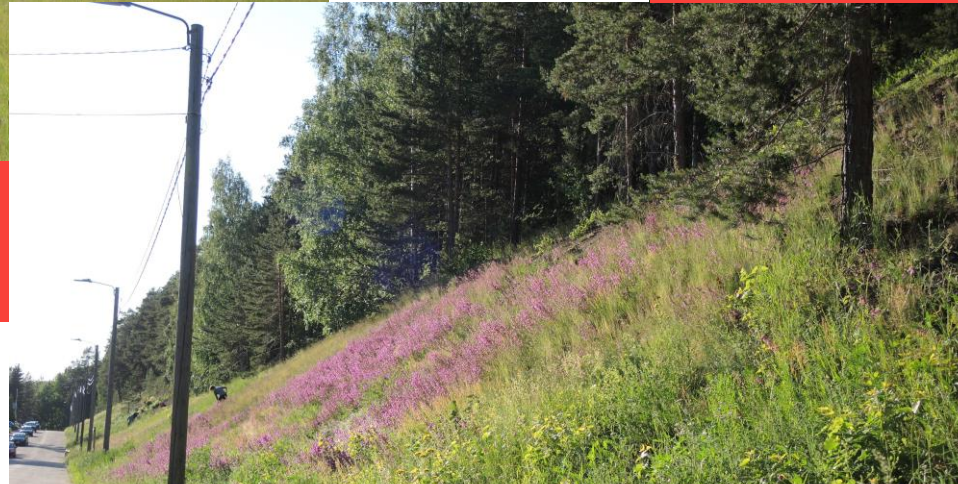
Laadukas kunnossapito lisää luonnon monimuotoisuutta ja tuottaa monipuolisia ekosysteemipalveluita



Käyttöniitty
Teerivuorenpuisto



Maisemaniitty
Karvolanpuisto



Arvoniitty
Epilänharju

Kiitos!

kirsi.mantysaari-ukkola@tampere.fi

044 4235778

riikka.soyrinki@wsp.com

044 710 9534

